НАДЗВЫЧАЙНЫ VIII ЎСЕСАЮЗНЫ З'ЕЗД СОВЕТАЎ

СПРЭЧКІ ПА ДАКЛАДУ таварыша СТАЛІНА

ПРАМОВА тав. М. М. ГАЛАДЗЕДА

(Старшыня Совета Народных Камісараў Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі)

Таварышы! Новая сталінская Канстытуцыя і даклад вялікага Сталіна—найвялікшыя дакументы эпохі; яны азараюць шлях усяму працоўнаму чалавецтву.

Гэтыя дакументы ўвойдуць у гісторыю Вялікай соцыялістычнай рэволюцыі, як адна з самых яркіх старонак яе развіцця.

Таварыш Сталін у сваім дакладзе сказаў, што Совецкі Саюз ёсць многанацыянальная дзяржава, а Канстытуцыя гэтай вялікай саюзнай дзяржавы абараняе інтарэсы і правы ўсіх шматлікіх нацыянальнасцей, якія насяляюць СССР, і гэта адчуваюць усе працоўныя і малых, і вялікіх народнасцей. Вось чаму ва ўсіх кутках нашай неабсяжнай радзімы рабочыя, сяляне, інтэлігенцыя, ўсе працоўныя, абмяркоўваючы праект Канстытуцыі Саюза ССР, успамінаюць сваё мінулае жыццё і параўноўваюць яго з жыццём цяперашнім. Мінулае ад сёнешняга аддзяляецца велізарнай адлегласцю не ў часе, а па зместу.

Параўнанне праводзяць і працоўныя масы Беларускай ССР. Мінулае беларускага народу—гэта галеча і голад, гэта патройны прыгнёт: палітычны, соцыяльна-эканамічны і нацыянальны; гэта — бяспраўе, панская кабала і опіум каталіцкай і праваслаўнай царквы.

Пры царызме былі беларусы, але не было Беларусі. Была калонія рускага царызма з «чартой аселласці» для яўрэйскага насельніцтва. Беларусь заўсёды была арэнай спрэчак паміж рускімі, баярамі і польскімі князямі, за кошт якой яны ўладжвалі свае канфлікты.

Нават сама назва — Беларусь— вытручвалася царскім урадам. Гэта асабліва выразна відаць з наступнага дакумента.

Габінет міністраў у 1840 г. дае такое ўказанне камітэту па заходніх губерніях: «Государь император зачеркнул название «белорусских» и соизволил приказать переписать указ с поименованием губерний каждой отдельно: Витебской, Могилевской, Виленской и Гродненской, причем последовало собственноручное высочайшее повеление: «Правила сего держаться и впредь».

Нечага было і гаварыць аб якім-небудзь развіцці беларускай культуры і аб беларускіх школах у часы царызма. Гэтага не было і ў паміне. Вядомы вешацель Мураўёў, у свой час паслаўшы запіску рускаму цару, які прапанаваў рад мер па ўпарадкаванню так званых заходніх губерніяў, адначасова ў адносінах школ прапанаваў: «Школы, адкрываемыя на Беларусі, павінны заставацца ў руках духавенства, а дзе патрабуецца, у дапамогу духавенству могуць быць з асобага дазволу назначаны і свецкія».

Што датычыць вышэйшых навучальных устаноў, то аб іх і думаць не было чаго. Вось прыклад таго, як падыходзіў царскі ўрад да адкрыцця вышэйшай навучальнай установы ў Беларусі. У журнале совета міністраў былой царскай Расіі па пытанню аб стварэнні вышэйшых навучальных устаноў у Беларусі ў 1912 г. паведамляецца, што Нікалай II наклаў наступную рэзалюцыю:

«Пытанне аб стварэнні ў Паўночна-Заходнім краі універсітэта ў любым выпадку павінна быць вырашана ў адмоўным сэнсе».

На гэту рэзалюцыю і спасылаўся царскі міністр асветы Кассо, выказваючыся супроць стварэння універсітэта на тэрыторыі Беларусі.

Няма чаго і гаварыць аб тым, што ўсякае праяўленне нацыянальна-рэволюцыйнай самасвядомасці і рэволюцыйны рух беларускага народу падаўляліся царскім урадам самым бязлітасным чынам. Варта ўспомніць, як царскія міністры і губернатары распраўляліся з беларускімі рабочымі і сялянамі.

Напрыклад, 21 снежня 1905 года міністр унутраных спраў Дурново паслаў тэлеграму віленскаму генерал-губернатару такога зместу:

«Прашу вас прапанаваць, згодна загаду яго вялікасці, генералу Орлову дзейнічаць пры падаўленні мяцяжу самымі рашучымі мерамі, прымяняючы зброю без усякай літасці. Такі спосаб дзеяння асабліва неабходны ў Гомелі».

Так праводзіў сваю «нацыянальную палітыку» рускі царызм, так царскія апрычнікі распраўляліся з рэволюцыйным рухам і з паўстаннямі працоўных мас, якія змагаліся за сваё нацыянальнае і соцыяльнае вызваленне. Ці-ж можа быць усё гэта забыта беларускім народам! Не, забыць гэтага нельга, бо ўсё гэта міжвольна яшчэ і яшчэ раз ўсплывае ў памяці, калі мы тут зацвярджаем вялікую хартыю вольнасці народаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Прайшло 19 год Кастрычніцкай рэволюцыі. Як не радавацца беларускаму народу, калі ён упершыню ў гісторыі свайго існавання, дзякуючы перамогам Вялікай Кастрычніцкай рэволюцыі, дзякуючы перамозе дыктатуры пролетарыята, знайшоў сваю беларускую совецкую дзяржаўнасць. **(Апладысменты).**

Асабліва прыемна, радасна ўсведамленне таго, што творцам і стваральнікам БССР з'яўляецца вялікі геній чалавецтва—таварыш Сталін. **(Бурныя апладысменты).**

Увесь беларускі народ з асаблівай радасцю ўспамінае тыя гістарычныя дні, калі таварыш Сталін у 1918 годзе крапатліва, паслядоўна і любоўна падрыхтоўваў стварэнне Беларускай рэспублікі. Беларускі народ ведае, што гэта ён асабіста, разам з Леніным, фармаваў, маладую Совецкую Беларускую рэспубліку. Гэта па яго, таварыша Сталіна, указанню 6-я заходняя канферэнцыя большэвікоў вынесла пастанову аб арганізацыі БССР, а сама канферэнцыя перайменавалася ў першы з'езд КП(б)Б.

Такім чынам, Беларуская рэспубліка, як самастойная дзяржава, створана партыяй Леніна—Сталіна, а непасрэдным творцам яе з'яўляецца таварыш Сталін. **(Бурныя апладысменты).**

Вось чаму беларускі народ у сваім пісьме вялікаму Сталіну піша:

«Мы поспехі нашы ў баях здабывалі,
Да радасці партыя нас прывяла,
Вучылі вялікія Ленін і Сталін,
А дружба народаў нам сілу дала.
Разбіць ланцугі і пазбыцца былога
Нам рускі рабочы, як брат, дапамог,
І наша краіна з братэрскай падмогай
Няспынна да новых ідзе перамог.
Яна ўпершыню расцвіла як дзяржава,
Ад шчырага сэрца ўдзячна табе,
Бо ты даў ёй гэта законнае права,
Бо ты ўзгадаваў і стварыў КПБ».

Доўгі шлях барацьбы прайшлі працоўныя масы Беларусі.

Калі была створана Беларуская ССР, імперыялісты заходне-буржуазных дзяржаў прадпрынялі, як вядома, яе інтэрвенцыю, Беларусія перажыла дзве акупацыі: нямецкую і польскую.

У гэтым ім актыўна дапамагала ўся беларуская нацыяналістычная контррэволюцыя. Нацыяналісты перапрадавалі беларускі народ агулам і ў раздроб спачатку нямецкаму кайзеру, а пасля польскім князям і памешчыкам.

У часе нямецкай акупацыі нацыяналісты пісалі прашэнне кайзеру, каб той прыняў іх пад свой пратэктарат. Яны прасілі яго «аб абароне беларускай буржуазнай рады ў яе дзеяннях для умацавання дзяржаўнай незалежнасці і непадзельнасці края. У сувязі з Германскай імперыяй...» «Толькі пад абаронай Германскай імперыі — пісалі яны — бачыць край сваю долю ў будучым». І з гэтым прашэннем пасылалі ў Берлін сваю дэлегацыю да германскага імперскага канцлера.

У часе польскай акупацыі яны рабілі тое-ж самае. Калі легіёны Пілсудскага захапілі частку Беларусі, беларускія контррэволюцыянеры хадзілі да Пілсудскага на паклон з наступным прывітаннем: «Мы вітаем цябе, як аднаго з першых прарокаў незалежнасці Беларусі. Вітаем цябе, начальнік польскай дзяржавы, на тваёй роднай зямельцы — Беларусі». Так крычалі беларускія контррэволюцыянеры, абіваючы парогі польскіх акупантаў.

Але ўсе спробы інтэрвентаў і нацыяналістычнай контррэволюцыі былі разгромлены аб'яднанымі сіламі Чырвонай арміі і працоўнага беларускага народу пры актыўнай дапамозе рускага пролетарыята. Гэтым разгромам кіраваў таварыш Сталін і яго баявы саратнік таварыш Варашылаў. У 1920 годзе Беларуская ССР зноў і назаўсёды стала свабоднай совецкай рэспублікай. **(Апладысменты).** Аднак, надзеі беларускіх нацыяналістаў на рэстаўрацыю капіталізма не спыніліся. Выконваючы даручэнні еўрапейскіх буржуазных дзяржаў, былыя члены марыянетачнага нацыяналістычнага ўрада Беларусі, так званай «БНР», Галавінскі і іншыя, нават у 1923 годзе прыязджалі са спецыяльнымі даручэннямі суседняй дзяржавы для вядзення перагавораў аб ператварэнні Беларускай Совецкай Рэспублікі ў буферную буржуазную дзяржаву, а ў больш позні час нацыяналісты, прымяняючы метад двурушніцтва, імкнуліся падарваць соцыялістычнае будаўніцтва знутры.

Словам, беларуская нацыяналістычная контррэволюцыя ўвесь час вяла барацьбу з совецкай уладай, імкнучыся адарваць БССР ад Совецкага Саюза, дабіваючыся стварэння буржуазнай дзяржаўнасці, ўстанаўлення і ўмацавання ўлады памешчыкаў і капіталістаў. Яны—нацыяналісты — яднаніся з заклятымі ворагамі народу, з трацкістамі, арганізоўвалі шкодніцтва, тэрор, шпіянаж, дабіваючыся ажыццяўлення сваіх гнусных мэт.

Працоўныя масы Беларусі, кіруемыя партыяй, разграмілі нацыяналістычную контррэволюцыю на ўсіх этапах яе варожай дзейнасці. Беларускі народ ніколі нікому не дазваляў і не дазволіць аддзяліць Беларусь ад сваёй маці — Радзімы, ад Вялікага Саюза ССР. **(Апладысменты).** А брудныя падонкі нацыяналістычнай контррэволюцыі, як і падонкі трацкісцкай контррэволюцыі, будуць бязлітасна знішчаны і сціраны з твару зямлі.

Канстытуцыя СССР — гэта вынік барацьбы і перамог на ўсіх франтах і ва ўсіх участках нашага Саюза. Беларуская рэспубліка прышла на Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза з вялікімі дасягненнямі.

Густой сеткай школ, тэхнікумаў і вышэйшых навучальных устаноў пакрыта Совецкая Беларусь. Усе гэтыя школы, тэхнікумы і вышэйшыя навучальныя установы працуюць як на беларускай мове, так і на мовах рускай, польскай, літоўскай, латышскай, нямецкай, яўрэйскай і т. д.

У Беларусі 18 вышэйшых навучальных устаноў, дзесяткі навуковых даследчых устаноў, 81 тэхнікум, 7500 пачатковых і сярэдніх школ. Пагалоўна ўсё насельніцтва Беларусі вучыцца.

Поспехі сталінскай індустрыялізацыі забяспечылі бурны рост прамысловасці Беларусі. Да рэволюцыі на тэрыторыі Беларусі меліся толькі саматужныя і паўсаматужныя прадпрыемствы. Кошт ўсёй прадукцыі прамысловай вытворчасці ў 1913 годзе раўняўся толькі 99,9 млн. руб. у пераводзе на цэны 1926—1927 гадоў, а ў 1936 годзе прадпрыемствы соцыялістычнай прамысловасці

Прэзідэнцкая бібліятэка Рэспублікі Беларусь

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы